

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 17ης Οκτωβρίου 2013 *

«Προδικαστική παραπομπή — Γεωργία — Κανονισμός (ΕΚ) 21/2004 — Σύστημα αναγνώρισεως και καταγραφής αιγοπροβάτων — Υποχρέωση ηλεκτρονικής ατομικής αναγνώρισεως — Υποχρέωση τηρήσεως μητρώου εκμεταλλεύσεως — Κύρος — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Επιχειρηματική ελευθερία — Αναλογικότητα — Ίση μεταχείριση»

Στην υπόθεση C-101/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Verwaltungsgericht Stuttgart (Γερμανία) με απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Φεβρουαρίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Herbert Schaible

κατά

Land Baden-Württemberg,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, E. Juhász (εισηγητή), A. Rosas, D. Šváby και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Μαρτίου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο H. Schaible, εκπροσωπούμενος από τον M. Winkelmüller, Rechtsanwalt,
- το Land Baden-Württemberg, εκπροσωπούμενο από την C. Taubald, Rechtsanwältin,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την C. Candat,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις B. Koopman και C. Wissels,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και M. Szpunar,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τις P. Mahnič Bruni, Z. Kurčová και R. Wiemann,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. von Rintelen και B. Burggraaf,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος των άρθρων 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 2, 5, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2003, για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των αιγοπροβάτων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 και των οδηγιών 92/102/ΕΟΚ και 64/432/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 5, σ. 8), όπως έχει τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 933/2008 της Επιτροπής, της 23ης Σεπτεμβρίου 2008 (ΕΕ L 256, σ. 5, στο εξής: κανονισμός 21/2004).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του H. Schaible και του Land Baden-Württemberg, σχετικά με το αν ορισμένες από τις εν λόγω διατάξεις είναι συμβατές με το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Βάσει των άρθρων 1 και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 90/425/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τους κτηνιατρικούς και ζωοτεχνικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο ορισμένων ζώων και προϊόντων με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ L 224, σ. 29), η κατάργηση των εν λόγω ελέγχων στα σύνορα μεταξύ κρατών μελών καθιστά αναγκαία την αναγνώριση των ζώων σύμφωνα με όσα επιτάσσει η νομοθεσία της Ένωσης και την καταγραφή τους, έτσι ώστε να μπορούν να προσδιορίζονται η εκμετάλλευση, το κέντρο ή ο οργανισμός καταγωγής ή διελεύσεως.
- 4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 3, 7 και 11 του κανονισμού 21/2004 έχουν ως εξής:

«(1) Δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 90/425/ΕΟΚ [...], τα ζώα που προορίζονται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο πρέπει να αναγνωρίζονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας και να καταγράφονται κατά τρόπο που να επιτρέπει την ιχνηλασιμότητα της εκμετάλλευσης, του κέντρου ή του οργανισμού καταγωγής ή διελεύσεώς τους. [...]

[...]

(3) Στην οδηγία 92/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1992, για την αναγνώριση και την καταγραφή των ζώων [(ΕΕ L 355, σ. 32)], θεσπίζονται κανόνες σχετικά με την αναγνώριση και την καταγραφή των αιγοπροβάτων. Όσον αφορά τα αιγοπρόβατα, η πείρα, και ειδικότερα η κρίση του αφθώδους πυρετού, κατέδειξαν ότι η εφαρμογή της οδηγίας 92/102/ΕΟΚ δεν ήταν ικανοποιητική και πρέπει να βελτιωθεί. Ως εκ τούτου, πρέπει να θεσπισθούν αυστηρότεροι και πιο συγκεκριμένοι κανόνες, όπως συνέβη στην περίπτωση των βοοειδών με τον κανονισμό (ΕΚ) 1760/2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, για τη θέσπιση

συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των βοοειδών [και την επισήμανση του βοείου κρέατος και των προϊόντων με βάση το βόειο κρέας, καθώς και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 820/97 του Συμβουλίου (ΕΕ L 204, σ. 1)].

[...]

- (7) Το 1998, η Επιτροπή άρχισε να εφαρμόζει πρόγραμμα ευρείας κλίμακας για την ηλεκτρονική αναγνώριση των ζώων (IDEA), ολοκλήρωσε δε την τελική της έκθεση στις 30 Απριλίου 2002. Το πρόγραμμα αυτό κατέδειξε ότι τα συστήματα αναγνώρισης των αιγοπροβάτων μπορούν να βελτιωθούν σημαντικά με τη χρήση ηλεκτρονικών συσκευών αναγνώρισης για τα ζώα αυτά, εφόσον πληρούνται ορισμένοι όροι σχετικά με τα συνοδευτικά μέτρα.

[...]

- (11) Στα κράτη μέλη όπου η πυκνότητα ζωικού κεφαλαίου των προβάτων ή των αιγών είναι σχετικά περιορισμένη, η εισαγωγή συστήματος ηλεκτρονικής αναγνώρισης ενδέχεται να μην δικαιολογείται, οπότε είναι σκόπιμο να δοθεί η δυνατότητα στα κράτη μέλη να το καταστήσουν προαιρετικό. Επίσης, είναι σκόπιμο να προβλεφθεί δυνατότητα προσαρμογής με σύντομη διαδικασία των [κατώτατων δημογραφικών ορίων υπό] τα οποία η ηλεκτρονική αναγνώριση θα μπορεί να καθίσταται προαιρετική.»

- 5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 21/2004 προβλέπει τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος πρέπει να δημιουργήσει ένα σύστημα για την αναγνώριση και την καταγραφή των αιγοπροβάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού.»

- 6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Το σύστημα αναγνώρισης και καταγραφής βοοειδών περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) μέσα αναγνώρισης για να αναγνωρίζεται κάθε ζώο·
- β) ενημερωμένα μητρώα που τηρούνται σε κάθε εκμετάλλευση·
- γ) έγγραφα κυκλοφορίας·
- δ) κεντρικό μητρώο/ή ηλεκτρονική βάση δεδομένων.»

- 7 Το άρθρο 4 του ιδίου κανονισμού έχει ως εξής:

«1. Όλα τα ζώα μιας εκμετάλλευσης που γεννήθηκαν μετά τις 9 Ιουλίου 2005 αναγνωρίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 2, εντός προθεσμίας που καθορίζεται από το κράτος μέλος, από τη γέννηση του ζώου και, οπωσδήποτε, πριν το ζώο εγκαταλείψει την εκμετάλλευση στην οποία γεννήθηκε. [...]

Κατά παρέκκλιση, τα κράτη μέλη μπορούν να παρατείνουν την προθεσμία αυτήν το πολύ σε εννέα μήνες για τα ζώα που κρατούνται υπό συνθήκες εκτατικής κτηνοτροφίας ή ελεύθερης βοσκής. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή σχετικά με τη χορηγούμενη παρέκκλιση. Εφόσον απαιτείται, είναι δυνατόν να θεσπίζονται κανόνες εφαρμογής με τη διαδικασία του άρθρου 13, παράγραφος 2.

2.

- α) Τα ζώα αναγνωρίζονται με ένα πρώτο μέσο αναγνώρισης το οποίο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του παραρτήματος, τμήμα Α, σημεία 1 έως 3, και
- β) με ένα δεύτερο μέσο αναγνώρισης εγκεκριμένο από την αρμόδια αρχή, το οποίο ανταποκρίνεται στα τεχνικά χαρακτηριστικά που απαριθμούνται στο παράρτημα, τμήμα Α, σημείο 4.
- γ) Ωστόσο, έως την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, το δεύτερο μέσο αναγνώρισης μπορεί να αντικαθίσταται από το σύστημα που περιγράφεται στο παράρτημα, τμήμα Α, σημείο 5, με εξαίρεση τα ζώα που προορίζονται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.[...]

3. Ωστόσο, για τα ζώα που προορίζονται για σφαγή πριν από την ηλικία των δώδεκα μηνών και όχι για το ενδοκοινοτικό εμπόριο ή για εξαγωγή σε τρίτες χώρες, η αρμόδια αρχή μπορεί να επιτρέπει τη μέθοδο αναγνώρισης που περιγράφεται στο παράρτημα, τμήμα Α, σημείο 7, ως εναλλακτική λύση των μέτρων αναγνώρισης που αναφέρονται στην παράγραφο 2.

[...]»

- 8 Βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 21/2004, κάθε κάτοχος ζώων, πλην του μεταφορέα, τηρεί ενημερωμένο μητρώο το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον τις πληροφορίες που μνημονεύονται στο τμήμα Β του παραρτήματος του κανονισμού αυτού.
- 9 Το άρθρο 9, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι:

«Αρχής γενομένης από τις 31 Δεκεμβρίου 2009, η ηλεκτρονική αναγνώριση, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της παραγράφου 1 και τις σχετικές διατάξεις του τμήματος Α του παραρτήματος, καθίσταται υποχρεωτική για όλα τα ζώα.

Τα κράτη μέλη στα οποία ο συνολικός αριθμός αιγοπροβάτων είναι έως 600 000 δύνανται να ορίσουν ότι η ηλεκτρονική αναγνώριση είναι προαιρετική για τα ζώα που δεν προορίζονται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Στα κράτη μέλη στα οποία ο συνολικός αριθμός των αιγοειδών είναι κατώτερος ή ίσος με 160 000, η εν λόγω ηλεκτρονική αναγνώριση μπορεί επίσης να είναι προαιρετική για τα αιγοειδή που δεν προορίζονται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.»

- 10 Το τμήμα Α του παραρτήματος του κανονισμού 21/2004, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο του 4 σχετικά με την ατομική αναγνώριση, καθορίζει τα μέσα αναγνώρισεως, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, ότι τα μέσα αυτά πρέπει να έχουν σχεδιασθεί κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η ύπαρξη ενός τουλάχιστον εμφανούς σήματος και ενός σήματος που μπορεί να αναγνωσθεί ηλεκτρονικά, και προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά των στοιχείων που πρέπει να παρέχουν οι κωδικοί που αναγράφονται στα μέσα αναγνώρισεως αυτά, τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν τα πρώτα και δεύτερα μέσα αναγνώρισεως και τα τεχνικά κριτήρια των ηλεκτρονικών συσκευών.
- 11 Το τμήμα Β του παραρτήματος του κανονισμού 21/2004, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, περί μητρώου εκμεταλλεύσεως, απαριθμεί τα ελάχιστα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει το μητρώο αυτό.

Το γερμανικό δίκαιο

- 12 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η εθνική νομοθεσία, η οποία θεσπίστηκε σύμφωνα με τον κανονισμό 21/2004, επιτάσσει τον προσδιορισμό κάθε ζώου χωριστά με δύο μέσα αναγνώρισεως και μέσω δωδεκαψήφιου κωδικού. Τα δύο αυτά μέσα αναγνώρισεως είναι, αφενός, τα ενώτια με μαύρη γραφή επί κίτρινης βάσεως και, αφετέρου, το ηλεκτρονικό μέσο αναγνώρισεως του ενσωματωμένου σε ενώτιο ή σε βώλο στομάχου πομποδέκτη.
- 13 Επιπλέον, τα μέσα ατομικής αναγνώρισεως των ζώων πρέπει να καταχωρίζονται σε μητρώο εκμεταλλεύσεως το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον κωδικό αναγνώρισεως της εκμεταλλεύσεως, τον κωδικό αναγνώρισεως της εκμεταλλεύσεως προορισμού για τα ζώα που εγκαταλείπουν την εκμετάλλευση, τον κωδικό αναγνώρισεως της εκμεταλλεύσεως προελεύσεως για τα ζώα που εισέρχονται στην εκμετάλλευση, τον κωδικό αναγνώρισεως του ζώου, το έτος γεννήσεως και την ημερομηνία αναγνώρισεως, τον μήνα και το έτος θανατώσεως του ζώου, εφόσον το ζώο θανατώθηκε εντός της εκμεταλλεύσεως, καθώς και τη ράτσα και, εφόσον είναι γνωστός, τον γονότυπο του ζώου.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Ο H. Schaible, κτηνοτρόφος στον οποίο ανήκουν 450 πρόβατα, άσκησε προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας από αυτό να αναγνωρίσει ότι ο προσφεύγων δεν υπέχει ούτε τις υποχρεώσεις ατομικής αναγνώρισεως και ηλεκτρονικής ατομικής αναγνώρισεως των ζώων του ούτε υποχρέωση τηρήσεως μητρώου εκμεταλλεύσεως βάσει του κανονισμού 21/2004.
- 15 Το Land Baden-Württemberg ζήτησε την απόρριψη της προσφυγής.
- 16 Δεδομένου ότι είχε αμφιβολίες όσον αφορά το κύρος ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 21/2004, το Verwaltungsgericht Stuttgart αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Είναι συμβατή με υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου εγκύρως επιβληθείσα

- 1) η υποχρέωση [...] ατομικής αναγνώρισεως των ζώων, δυνάμει των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 2, του κανονισμού [...] 21/2004,
- 2) η υποχρέωση [...] ατομικής ηλεκτρονικής αναγνώρισεως των ζώων δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού [...] 21/2004 [...], και
- 3) η υποχρέωση [...] τηρήσεως του μητρώου εκμεταλλεύσεως [...] δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα Β, σημείο 2, του κανονισμού [...] 21/2004;»

Επί του αιτήματος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

- 17 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 8 Ιουλίου 2013, ο H. Schaible ζήτησε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας επικαλούμενος το ενδεχόμενο να μην έχει διαφωτισθεί επαρκώς το Δικαστήριο ως προς δύο σημεία της επιχειρηματολογίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής, τα οποία ενδέχεται να αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για την έκδοση της αποφάσεώς του.

- 18 Αφενός, ο H. Schaible διατείνεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστήριξαν τα θεσμικά όργανα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και όπως προκύπτει από την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την υγεία των ζώων [COM(2013) 260 τελικό], δεν εξετάζεται καμία νομοθετική μεταρρύθμιση με σκοπό να επεκταθεί η ατομική ηλεκτρονική αναγνώριση και στα χοιροειδή. Αφετέρου, υποστηρίζει ότι από την εν λόγω πρόταση κανονισμού μπορεί να συναχθεί ότι η Επιτροπή δεν θεωρεί πλέον ότι η ηλεκτρονική και ατομική αναγνώριση είναι αναγκαία για την αποτελεσματική καταπολέμηση των επιζωοτιών και ότι, έχοντας αντιληφθεί τις τεχνικές δυσχέρειες που σχετίζονται με την ηλεκτρονική αναγνώριση των ζώων και οι οποίες δεν έχουν ακόμη αντιμετωπισθεί επιτυχώς, εξετάζει το ενδεχόμενο να προβεί σε ανάλυση σκοπιμότητας και εκτίμηση επιπτώσεων πριν αναπτύξει τα ολοκληρωμένα ηλεκτρονικά συστήματα που καθιστούν ευχερή την ιχνηλασιμότητα των ζώων.
- 19 Κατά το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Δικαστήριο μπορεί, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτισθεί επαρκώς, ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ή ακόμα όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερομένων.
- 20 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, εκτιμά ότι διαθέτει όλα τα αναγκαία στοιχεία για να αποφανθεί επί της υποθέσεως και ότι από την αίτηση του H. Schaible δεν προκύπτει νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της προς έκδοση αποφάσεως ούτε και επιχείρημα επί του οποίου δεν έχει ακόμη διεξαχθεί συζήτηση μεταξύ των διαδίκων και βάσει του οποίου θα επιλυθεί η διαφορά.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αίτημα του H. Schaible για επανάληψη της προφορικής διαδικασίας πρέπει να απορριφθεί.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 22 Με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να προβεί σε εκτίμηση του κύρους των άρθρων 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 2, 5, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, καθώς και του παραρτήματος Β, σημείο 2, του κανονισμού 21/2004, από απόψεως της επιχειρηματικής ελευθερίας και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.
- 23 Κατά το δικαστήριο αυτό, οι υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν οι κτηνοτρόφοι αιγοπροβάτων από τις ως άνω διατάξεις του κανονισμού 21/2004, συγκεκριμένα δε η ατομική αναγνώριση των ζώων, η ηλεκτρονική ατομική αναγνώρισή τους και η τήρηση και ενημέρωση μητρώου (στο εξής: επίμαχες υποχρεώσεις), ενδέχεται αφενός μεν να αντιβαίνουν στο άρθρο 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), βάσει του οποίου κατοχυρώνεται η επιχειρηματική ελευθερία, λόγω δυσανάλογου περιορισμού των δικαιωμάτων των κτηνοτρόφων, αφετέρου δε να εισάγουν δυσμενή διάκριση.

Επί της επιχειρηματικής ελευθερίας

- 24 Κατά το άρθρο 16 του Χάρτη, η επιχειρηματική ελευθερία αναγνωρίζεται σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης.
- 25 Η προστασία που παρέχεται βάσει του άρθρου 16 περιλαμβάνει την ελευθερία ασκήσεως οικονομικής ή εμπορικής δραστηριότητας, την ελευθερία ως προς τη σύναψη συμβάσεων και τον ελεύθερο ανταγωνισμό, όπως προκύπτει από τις σχετικές με το άρθρο αυτό διευκρινίσεις, οι οποίες πρέπει,

κατά τα άρθρα 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και 52, παράγραφος 7, του Χάρτη, να λαμβάνονται υπόψη για την ερμηνεία της προστασίας αυτής (βλ. απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, C-283/11, Sky Österreich, σκέψη 42).

- 26 Βάσει των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης διατάξεων του κανονισμού 21/2004 επιβάλλονται στους κτηνοτρόφους αιγοπροβάτων υποχρεώσεις ηλεκτρονικής ατομικής αναγνώρισεως των ζώων και τηρήσεως μητρώου εκμεταλλεύσεως. Επομένως, όσον αφορά τους κτηνοτρόφους που ασκούν την εν λόγω δραστηριότητα για εμπορικούς σκοπούς, οι διατάξεις αυτές δύνανται να περιορίζουν την άσκηση της επιχειρηματικής ελευθερίας.
- 27 Πάντως, βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη επιτρέπεται η επιβολή περιορισμών στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον Χάρτη, όπως είναι η επιχειρηματική ελευθερία, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί προβλέπονται κατά νόμο, σέβονται το ουσιώδες περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, είναι αναγκαίοι και κατατείνουν πράγματι στην επίτευξη αναγνωρισμένων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σκοπών γενικού συμφέροντος ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων (βλ., σχετικώς, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-92/09 και C-93/09, Volker und Markus Schecke και Eifert, Συλλογή 2010, σ. I-11063, σκέψη 65, και προμνημονευθείσα απόφαση Sky Österreich, σκέψη 48).
- 28 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η επιχειρηματική ελευθερία δεν συνιστά απόλυτο προνόμιο. Μπορεί να υπόκειται σε ευρύ φάσμα παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής μέσω των οποίων μπορούν να επιβληθούν, προς το γενικό συμφέρον, περιορισμοί στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Sky Österreich, σκέψεις 45 και 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Όσον αφορά την αναλογικότητα, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή αυτή επιτάσσει οι πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να μην υπερβαίνουν τα όρια του κατάλληλου και του αναγκαίου για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκει η οικεία ρύθμιση, εννοουμένου ότι, οσάκις υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ πλειόνων κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές, τα δε μειονεκτήματα που προκαλούνται δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς (αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 2010, C-343/09, Afton Chemical, Συλλογή 2010, σ. I-7027, σκέψη 45, και της 23ης Οκτωβρίου 2012, C-581/10 και C-629/10, Nelson κ.λπ., σκέψη 71, καθώς και προμνημονευθείσα απόφαση Sky Österreich, σκέψη 50).
- 30 Όσον αφορά, καταρχάς, τους σκοπούς του κανονισμού 21/2004 και το ζήτημα αν τα μέσα που τίθενται σε εφαρμογή με τον κανονισμό αυτό είναι κατάλληλα για την επίτευξη των εν λόγω σκοπών, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθούν οι αιτιολογικές σκέψεις του 1 έως 3, από τις οποίες προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επιδιώκει να αποτρέψει το ενδεχόμενο διαδόσεως μολυσματικών ασθενειών, ιδίως δε του αφθώδους πυρετού, ο οποίος είχε προκαλέσει την κρίση του 2001 όσον αφορά το ζωικό κεφάλαιο αιγοπροβάτων, στο πλαίσιο της δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς για την εμπορία των ζώων αυτών και των προϊόντων τους.
- 31 Η εξάλειψη των κινδύνων επιζωοτίας όσον αφορά τα αιγοπρόβατα και η θέση σε λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα αυτό δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί κατά τον χρόνο εκδόσεως του κανονισμού 21/2004.
- 32 Προκειμένου να διασφαλισθεί η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς ζώων και ζωικών προϊόντων, με την οδηγία 90/425 εξαλείφθηκαν τα εμπόδια κτηνιατρικής και ζωοτεχνικής φύσεως που παρακώλυαν την ανάπτυξη του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Κατά τα άρθρα 1 και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής, η κατάργηση των ελέγχων που διενεργούνται στα σύνορα μεταξύ κρατών μελών καθιστά απαραίτητη την αναγνώριση των ζώων σύμφωνα με όσα επιτάσσει η νομοθεσία της Ένωσης και την καταγραφή τους έτσι ώστε να είναι δυνατό να προσδιορισθεί η εκμετάλλευση, το κέντρο ή ο οργανισμός καταγωγής ή διελεύσεως.

- 33 Αρχικά, η αναγνώριση και η καταγραφή των αιγοπροβάτων διέπονταν από την οδηγία 92/102. Το σύστημα αυτό βασιζόταν στην αναγνώριση των ζώων ανά εκμετάλλευση. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής προέβλεπε ότι κάθε κάτοχος αιγοπροβάτων όφειλε να τηρεί μητρώο στο οποίο αναγράφεται ο συνολικός αριθμός αιγοπροβάτων που υπάρχουν στην εκμετάλλευσή του κάθε χρόνο, το δε άρθρο 5, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, επέβαλλε υποχρέωση να σημαδεύονται τα αιγοπρόβατα με ενώτιο ή δερματοστιξία που να καθιστά δυνατή τη σύνδεση των ζώων αυτών με την εκμετάλλευση από την οποία προέρχονται.
- 34 Πάντως, μετά τη σοβαρή επιζωτία αφθώδους πυρετού που ανέκυψε το 2001, καταδείχθηκε ότι ο διττός σκοπός της προλήψεως των επιζωτιών που πλήττουν τα αιγοπρόβατα και της δημιουργίας εσωτερικής αγοράς των ζώων αυτών η οποία θα λειτουργεί απρόσκοπτα μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την ενίσχυση του συστήματος που καθιερώθηκε με την οδηγία 92/102. Προς τούτο, ο νομοθέτης της Ένωσης εισήγαγε, εκδίδοντας τον κανονισμό 21/2004, νέο σύστημα αναγνώρισεως και καταγραφής των αιγοπροβάτων.
- 35 Η προστασία της υγείας, η καταπολέμηση των επιζωτιών και οι καλές συνθήκες διαβίωσης των ζώων, σκοποί που εν μέρει συμπίπτουν μεταξύ τους, αποτελούν θεμιτούς σκοπούς γενικού συμφέροντος της νομοθεσίας της Ένωσης, όπως και η ολοκλήρωση της γεωργικής εσωτερικής αγοράς στον οικείο τομέα (βλ., σχετικώς, όσον αφορά την προστασία της υγείας, αποφάσεις της 4ης Απριλίου 2000, C-269/97, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2000, σ. I-2257, σκέψη 48, και της 10ης Ιουλίου 2003, C-20/00 και C-64/00, Booker Aquaculture και Hydro Seafood, Συλλογή 2003, σ. I-7411, σκέψη 78, και, όσον αφορά τις καλές συνθήκες διαβίωσης των ζώων, αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 2008, C-37/06 και C-58/06, Viamex Agrar Handel και ZVK, Συλλογή 2008, σ. I-69, σκέψη 22, και της 19ης Ιουνίου 2008, C-219/07, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers και Andibel, Συλλογή 2008, σ. I-4475, σκέψη 27).
- 36 Δεδομένης της διαπιστώσεως αυτής, πρέπει να εξετασθεί, δεύτερον, αν τα μέσα που τέθηκαν σε εφαρμογή με τον κανονισμό 21/2004 είναι κατάλληλα για την επίτευξη των σκοπών του.
- 37 Το σύστημα που καθιερώθηκε με τον κανονισμό αυτόν προβλέπει την ατομική αναγνώριση εκάστου ζώου βάσει δύο μέσων αναγνώρισεως. Τα δύο αυτά μέσα αναγνώρισεως συνίστανται, πέραν ορισμένων εξαιρέσεων, στα παραδοσιακά ενώτια και σε ηλεκτρονική συσκευή έχουσα τη μορφή ηλεκτρονικού ενωτίου, στομαχικού βώλου, ηλεκτρονικού πομποδέκτη ή ηλεκτρονικής σφραγίδας στο μεσοκύνιο που μπορούν να διαγνωσθούν από ειδικές συσκευές. Η ταυτότητα κάθε ζώου πρέπει να καταχωρίζεται σε μητρώο εκμεταλλεύσεως. Επιπλέον, οσάκις τα ζώα εγκαταλείπουν την εκμετάλλευση, οι μετακινήσεις τους πρέπει να καταγράφονται σε συνοδευτικό του ζώου έγγραφο. Επιπροσθέτως, κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να καταρτίσει κεντρικό μητρώο ή ηλεκτρονική βάση δεδομένων όπου θα καταχωρίζονται όλες οι ευρισκόμενες στην επικράτειά του εκμεταλλεύσεις και, σε τακτά χρονικά διαστήματα, να προβαίνει σε απογραφή των ζώων των εκμεταλλεύσεων αυτών.
- 38 Ο H. Schaible φρονεί ότι το σύστημα αυτό δεν είναι κατάλληλο για την επίτευξη του σκοπού του ελέγχου των επιζωτιών. Επιπλέον, διατείνεται ότι το σύστημα αυτό είναι αναποτελεσματικό, δεδομένου ότι το 5 % των ηλεκτρονικών μέσων αναγνώρισεως χάνονται με την πάροδο του χρόνου ή καθίστανται ελαττωματικά.
- 39 Όσον αφορά την ατομική αναγνώριση των ζώων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι καθιστά δυνατή την ύπαρξη συστήματος ελέγχου και ιχνηλασιμότητας κάθε ζώου, στοιχείο ουσιώδες σε περίπτωση επιζωτιών ευρείας κλίμακας. Ένα ηλεκτρονικό μέσο αναγνώρισεως καθιστά αποτελεσματικότερη την καταπολέμηση των μεταδοτικών ασθενειών, καθόσον διασφαλίζει μεγαλύτερη αξιοπιστία και ταχύτητα όσον αφορά τη μετάδοση των στοιχείων.
- 40 Όσον αφορά την υποχρέωση τηρήσεως μητρώου κάθε εκμεταλλεύσεως, επισημαίνεται, όπως παρατήρησε και η Γαλλική Κυβέρνηση, ότι τα στοιχεία που καταγράφονται από τις ηλεκτρονικές συσκευές αναγνώρισεως πρέπει να καταχωρίζονται σε έγγραφο το οποίο μπορεί να ενημερώνεται

γρήγορα και στο οποίο μπορεί να έχει ταχέως πρόσβαση, κατόπιν αιτήματός της, η αρμόδια αρχή. Επομένως, το σύστημα αυτό καθιστά δυνατή την απόδειξη του τόπου προελεύσεως κάθε ζώου και των διαφόρων τόπων διελεύσεώς του. Σε περίπτωση επιζωοτίας, τα στοιχεία αυτά είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διενέργεια ακριβών επιδημιολογικών ερευνών, τον προσδιορισμό των επικίνδυνων επαφών που ενδέχεται να μεταδώσουν την ασθένεια και, κατά συνέπεια, για να καταστεί δυνατή η λήψη εκ μέρους των αρμοδίων αρχών των αναγκαίων μέτρων για την αποτροπή της εξαπλώσεως μιας τέτοιας μεταδοτικής ασθένειας. Πρέπει να προστεθεί, όσον αφορά τις επιζωοτίες, ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2003/50/EK του Συμβουλίου, της 11ης Ιουνίου 2003, για την τροποποίηση της οδηγίας 91/68/ΕΟΚ όσον αφορά την ενίσχυση των ελέγχων των κινήσεων των αιγοπροβάτων (ΕΕ L 169, σ. 51), οι μετακινήσεις των προβάτων συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στη διάδοση του αφθώδους πυρετού σε ορισμένες περιοχές της Ένωσης κατά τη διάρκεια της επιδημίας αφθώδους πυρετού του 2001.

- 41 Όσον αφορά τα επιχειρήματα περί τεχνικής φύσεως πλημμελειών του συστήματος αναγνώρισεως, ακόμη κι αν γίνει δεκτό ότι το ποσοστό των τοποθετούμενων στα ζώα ηλεκτρονικών μέσων αναγνώρισεως που εμφανίζουν ελαττώματα μπορεί να ανέρχεται σε αυτό που υποστήριξε ο H. Schaible, η δυσλειτουργία αυτή δεν καταδεικνύει αφεαυτής ότι το οικείο σύστημα είναι ακατάλληλο στο σύνολό του.
- 42 Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι υποχρεώσεις που επιβλήθηκαν βάσει του συστήματος το οποίο καθιέρωσε ο κανονισμός 21/2004 είναι κατάλληλες για την επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στον έλεγχο των επιζωοτιών και ότι δεν προέκυψε κανένα στοιχείο δυνάμενο να θέσει εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητα του συστήματος αυτού στο σύνολό του.
- 43 Όσον αφορά, εν συνεχεία, το ζήτημα αν τα μέσα που θέτει σε εφαρμογή ο κανονισμός 21/2004 είναι αναγκαία για την επίτευξη των επιδιωκομένων με τον κανονισμό σκοπών και το ζήτημα αν οι επίμαχες υποχρεώσεις στερούνται ενδεχομένως αναλογικού χαρακτήρα, πρέπει να εξετασθούν τρεις σειρές αιτιάσεων που προέβαλε ο H. Schaible.
- 44 Πρώτον, υποστηρίζει ότι το προϊσχύσαν σύστημα προσδιορισμού της εκμεταλλεύσεως, το οποίο καθιστούσε δυνατή την αποτελεσματική ανίχνευση των μετακινήσεων των ζώων και την αποτελεσματική καταπολέμηση των επιζωοτιών είχε αποδειχθεί, στην πράξη, επαρκές. Ο H. Schaible φρονεί ότι η επιδημία αφθώδους πυρετού του 2001 δεν θέτει εν αμφιβόλω το σύστημα αυτό, διότι η εκδήλωση της επιδημίας εκείνης δεν οφειλόταν στο εν λόγω σύστημα αφεαυτού, αλλά στο ότι οι αρχές διενήργησαν πλημμελείς ελέγχους. Κατά συνέπεια, ο προσφεύγων της κύριας δίκης φρονεί ότι δεν ήταν απαραίτητο να προβεί ο νομοθέτης της Ένωσης σε αναθεώρηση του προϊσχύσαντος συστήματος, καθόσον η προσήκουσα ενσωμάτωση και εφαρμογή των λιγότερο περιοριστικών διατάξεων της οδηγίας 92/102 θα αρκούσε για να διασφαλίσει την επίτευξη των επιδιωκομένων σκοπών.
- 45 Δεύτερον, ο H. Schaible διατείνεται ότι οι επίμαχες υποχρεώσεις συνεπάγονται υπέρμετρο οικονομικό κόστος για τους κτηνοτρόφους, για τον λόγο ότι υποχρεούνται να αγοράσουν πρόσθετο υλικό, συγκεκριμένα δε, μεταξύ άλλων, πομποδέκτες και συσκευές αναγνώσεως, και επιβαρύνονται με τον ιδιαιτέρως σημαντικό φόρτο εργασίας που απαιτεί η χρήση του υλικού αυτού τόσο από τους ίδιους τους κτηνοτρόφους όσο και από ειδικούς, συγκεκριμένα δε με την τοποθέτηση του πομποδέκτη, την αντιγραφή των κωδικών στο μητρώο εκμεταλλεύσεως, τη συντήρηση των συσκευών αναγνώσεως και τα έξοδα για υπηρεσίες τεχνικών πληροφορικής και κτηνιάτρων.
- 46 Τρίτον, ο H. Schaible διατείνεται ότι οι επίμαχες υποχρεώσεις αντιβαίνουν στις αρχές περί καλών συνθηκών διαβίσεως των ζώων, για τον λόγο ότι η τοποθέτηση πομποδεκτών έχει ως αποτέλεσμα μεγάλο αριθμό τραυματισμών των ζώων. Υπενθυμίζει ότι, στο πλαίσιο του προϊσχύσαντος συστήματος, κάθε ζώο σημαδευόταν άπαξ μόνον, στοιχείο που μείωνε κατά 50 % τον κίνδυνο τραυματισμού, τα δε μη ηλεκτρονικά ενώτια προκαλούν σαφώς λιγότερες φλεγμονές. Προσθέτει ότι οι

στομαχικοί βώλοι ενδέχεται να απορριφθούν κατά τον μηρυκασμό ή την πέψη και ότι τα ηλεκτρονικά μέσα αναγνώρισης που τοποθετούνται στη φτέρνα των ζώων με πλαστική επίδεση ενδέχεται να ενέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο τραυματισμού.

- 47 Πρέπει να υπομνησθεί, όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο του κύρους των διατάξεων κανονισμού, ότι το Δικαστήριο, οσάκις εκτιμά την αναλογικότητα των μέσων που τέθηκαν σε εφαρμογή με τις διατάξεις αυτές, έχει δεχθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διαθέτει, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί, ευρεία εξουσία εκτιμήσεως στους τομείς στους οποίους καλείται να προβεί σε επιλογές πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως, καθώς και σε σύνθετες εκτιμήσεις (βλ., σχετικώς, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2010, C-58/08, Vodafone κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-4999, σκέψεις 51 και 52).
- 48 Ειδικώς στον τομέα της γεωργίας, ο νομοθέτης της Ένωσης διαθέτει αυτήν την ευρεία διακριτική ευχέρεια, η οποία αντιστοιχεί στις πολιτικές ευθύνες που του ανατίθενται βάσει των άρθρων 40 ΣΛΕΕ έως 43 ΣΛΕΕ. Κατά συνέπεια, ο έλεγχος εκ μέρους του Δικαστηρίου περιορίζεται στο να διακριβωθεί ότι ο νομοθέτης αυτός δεν υπερέβη προδήλως τα όρια της διακριτικής ευχέρειάς του (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 17ης Μαρτίου 2011, C-221/09, *AJD Tuna*, Συλλογή 2011, σ. I-1655, σκέψη 80, και της 14ης Μαρτίου 2013, C-545/11, *Agrargenossenschaft Neuzelle*, σκέψη 43).
- 49 Βεβαίως, ακόμη και αν υφίσταται αυτή η εξουσία εκτιμήσεως, ο νομοθέτης της Ένωσης οφείλει να στηρίξει την επιλογή του σε αντικειμενικά κριτήρια και, κατά την εκτίμηση των περιορισμών που σχετίζονται με τα διάφορα πιθανά μέτρα, πρέπει να εξετάζει αν οι σκοποί που επιδιώκονται με το επιλεγέν μέτρο μπορούν να δικαιολογήσουν ακόμη και σημαντικές αρνητικές οικονομικές συνέπειες για ορισμένες επιχειρήσεις (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση Vodafone κ.λπ., σκέψη 53).
- 50 Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι το κύρος πράξεως της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται με γνώμονα τα διαθέσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία κατά τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως και δεν πρέπει να εξαρτάται από εκτιμήσεις αναδρομικού χαρακτήρα ως προς τον βαθμό αποτελεσματικότητάς της. Σε περίπτωση κατά την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης καλείται να εκτιμήσει τα μελλοντικά αποτελέσματα της προς θέσπιση ρυθμίσεως, μολονότι τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν με ακρίβεια, η εκτίμησή του μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω μόνον εφόσον είναι προδήλως εσφαλμένη λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που είχε στη διάθεσή του κατά τον χρόνο εκδόσεως της οικείας ρυθμίσεως (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 12ης Ιανουαρίου 2006, C-504/04, *Agrarproduktion Staebelow*, Συλλογή 2006, σ. I-679, σκέψη 38, και της 28ης Ιουλίου 2011, C-309/10, *Agrana Zucker*, Συλλογή 2011, σ. I-7333, σκέψη 45).
- 51 Συνεπώς, ο εκ μέρους του Δικαστηρίου έλεγχος της αναλογικότητας των επίμαχων διατάξεων του κανονισμού 21/2004 πρέπει να διενεργηθεί σε αυτό το πλαίσιο.
- 52 Όσον αφορά την προβληθείσα καταλληλότητα του προϊσχύσαντος συστήματος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, δεδομένου του πλαισίου όσον αφορά την υγιεινή των ζώων και τις επιζωotίες, καθώς και του οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου που χαρακτηρίζουν το χρονικό διάστημα προπαρασκευής και το χρονικό σημείο εκδόσεως του κανονισμού 21/2004, ορθώς έκρινε ο νομοθέτης της Ένωσης ότι, ακόμη κι αν γίνει δεκτό ότι οι κανόνες του συστήματος που καθιερώθηκε με την οδηγία 92/102 θα μπορούσαν να τεθούν σε εφαρμογή κατά πλέον προσήκοντα τρόπο, οι κανόνες και το σύστημα αυτό έχρηζαν αναθεωρήσεως.
- 53 Όπως υπενθύμισε το Συμβούλιο, κατά την επιζωotία του 2001, παρέστη ανάγκη συστηματικής σφαγής πλειόνων εκατομμυρίων ζώων, λόγω μη αναγνωρισθέντων προβάτων και ελλείψεως ιχνηλασιμότητας, για να διαπιστωθεί στη συνέχεια ότι πολλά από αυτά δεν είχαν μολυνθεί. Απαιτήθηκε να επιβληθούν διάφοροι περιορισμοί εντός της Ένωσης και απαγόρευση σε παγκόσμιο επίπεδο όλων των εξαγωγών ζωικού κεφαλαίου, κρέατος και ζωικών προϊόντων από το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα μέτρα αυτά είχαν ως συνέπεια σημαντικές ζημιές για τον τομέα γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, καθώς και για τον προϋπολογισμό των κρατών μελών και της Ένωσης.

- 54 Από το σημείο 9 της ειδικής εκθέσεως αριθ. 8/2004 του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σχετικά με τη διαχείριση και την εποπτεία εκ μέρους της Επιτροπής των μέτρων καταπολέμησης και των δαπανών που αφορούν τον αφθώδη πυρετό, συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής (ΕΕ 2005, C 54, σ. 1), προκύπτει ότι, όσον αφορά μόνον την κρίση του 2001, το συνολικό ποσό των δαπανών που δήλωσαν τα κράτη μέλη για τις αποζημιώσεις λόγω της σφαγής των ζώων, της καταστροφής των πτωμάτων τους και της απολυμάνσεως των εκμεταλλεύσεων και του εξοπλισμού έφθασε τα 2 693,4 εκατομμύρια ευρώ περίπου. Στο σημείο 36 της εκθέσεως αυτής επισημαίνεται επίσης ότι η νομοθεσία της Ένωσης δεν επέβαλλε την ατομική αναγνώριση των αιγοπροβάτων και ότι, επιπλέον, η αναγνώρισή τους ανά ομάδα εμφάνιζε ελλείψεις, γεγονός που παρακώλυσε τον εντοπισμό των ύποπτων να έχουν μολυνθεί ζώων και καθυστέρησε, επομένως, τη θανάτωσή τους.
- 55 Επιπλέον, ήδη το 1998, πριν την επιζωοτία του 2001, η Επιτροπή είχε προβεί στην εκπόνηση του σχεδίου IDEA, ο συντονισμός του οποίου είχε ανατεθεί στο Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ένωσης και του οποίου η τελική έκθεση ολοκληρώθηκε στις 30 Απριλίου 2002. Ένα εκ των συμπερασμάτων της τελικής εκθέσεως IDEA ήταν ότι οι διάφορες ασθένειες των ζώων που είχαν εκδηλωθεί εντός της Ένωσης κατέδειξαν ότι τα έως τότε χρησιμοποιούμενα συστήματα αναγνώρισεως δεν ήταν επαρκώς αποτελεσματικά και αξιόπιστα για να καταστήσουν δυνατή την προσήκουσα ιχνηλασιμότητα και κτηνιατρική επίβλεψη των εκτρεφόμενων ειδών ζώων. Ο πλέον ενδελεχής ατομικός έλεγχος των ζώων και των μετακινήσεών του κρίθηκε ότι αποτελεί ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για τον υγειονομικό έλεγχο και τον έλεγχο των ασθενειών, στοιχείο που απαιτεί τη δυνατότητα ανιχνεύσεως ανά πάσα στιγμή του τόπου όπου βρίσκεται κάθε ζώο. Κατά συνέπεια, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη η επίβλεψη των ζώων ατομικώς, προτάθηκε ενιαίος τρόπος αναγνώρισεως κατά τη διάρκεια ζωής κάθε ζώου, με την τοποθέτηση ηλεκτρονικού μέσου αναγνώρισεως.
- 56 Κατά την αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού 21/2004, το πρόγραμμα IDEA κατέδειξε ότι τα συστήματα αναγνώρισεως των αιγοπροβάτων μπορούσαν να βελτιωθούν ουσιαστικά με τη χρήση ηλεκτρονικών συσκευών αναγνώρισεως για τα ζώα αυτά, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις σχετικές με τα συνοδευτικά μέτρα. Πρέπει να προστεθεί, όπως ορθώς επισήμανε το Συμβούλιο, ότι η ατομική αναγνώριση δεν διασφαλίζει ακόμη την πλήρη ιχνηλασιμότητα, διότι καθιστά δυνατή απλώς τη συλλογή στοιχείων για μεταγενέστερη χρήση, και ότι το μητρώο αποτελεί το καίριο στοιχείο του συστήματος ιχνηλασιμότητας.
- 57 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 72 έως 74 των προτάσεών του, λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων μελετών που εκπονήθηκαν μετά την κρίση επιζωοτίας του 2001, η ειδική έκθεση αριθ. 8/2004 του Ελεγκτικού Συνεδρίου και η τελική έκθεση IDEA δεν ήταν σε καμία περίπτωση τα μόνα έγγραφα που πρότειναν την εκ των βάθρων αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου αναγνώρισεως των ζώων.
- 58 Λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου όσον αφορά την υγιεινή των ζώων και τις επιζωοτίες, καθώς και του οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου της εκδόσεως του κανονισμού και των ως άνω εκθέσεων, ορθώς έκρινε ο νομοθέτης της Ένωσης ότι, αφενός μεν, βάσει των επίμαχων διατάξεων, τα ζώα πρέπει να αναγνωρίζονται ατομικά, οι δε αρμόδιες αρχές πρέπει να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία τα οποία, χάρη στις ηλεκτρονικές συσκευές αναγνώρισεως και τα μητρώα εκμεταλλεύσεως, καθιστούν δυνατή τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την πρόληψη και τον περιορισμό της εξαπλώσεως μεταδοτικών νόσων στα αιγοπρόβατα, αφετέρου δε, ότι το προγενέστερο σύστημα αναγνώρισεως της εκμεταλλεύσεως δεν αποτελούσε εξίσου αποτελεσματικό μέσο για τη διασφάλιση των σκοπών του κανονισμού 21/2004.
- 59 Διαπιστώνεται, επομένως, ότι οι επίμαχες υποχρεώσεις είναι αναγκαίες για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκονται με τον εν λόγω κανονισμό.
- 60 Όσον αφορά την ενδεχόμενη έλλειψη αναλογικού χαρακτήρα των επίμαχων υποχρεώσεων, διαπιστώνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης έπρεπε να σταθμίσει τα αντιπαράτιθέμενα συμφέροντα (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσες αποφάσεις Volker und Markus Schecke και Eifert, σκέψη 77, και

Sky Österreich, σκέψη 59), δηλαδή, αφενός, την επιχειρηματική ελευθερία των κτηνοτρόφων αιγοπροβάτων και, αφετέρου, το γενικό συμφέρον καταπολεμήσεως των επιζωοτιών που πλήττουν τα αιγοπρόβατα.

- 61 Όσον αφορά το προβαλλόμενο επιχείρημα περί υπέρμετρης οικονομικής επιβαρύνσεως που συνεπάγονται οι επίμαχες υποχρεώσεις, επιβάρυνση που υπολογίζεται, σύμφωνα με μελέτη της ενώσεως Γερμανών κτηνοτρόφων προβάτων (Vereinigung deutscher Landesschafzuchtverbände eV), την οποία επικαλείται ο H. Schaible, σε περισσότερα από 20 ευρώ ετησίως ανά ζώο, επισημαίνεται ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, η μελέτη αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τα έξοδα που συνδέονται, εν πάση περιπτώσει, με την αναγνώριση ανά εκμετάλλευση. Επίσης, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το κόστος των ηλεκτρονικών ενωτίων ενδέχεται να μειωθεί με την άρροδο του χρόνου και την εξάπλωση της χρήσεως. Επιπλέον, όπως υποστηρίζει η Ολλανδική Κυβέρνηση, το τρέχον κόστος ενδέχεται να είναι μικρότερο από αυτό των μη επιλεκτικών μέτρων, όπως είναι η απαγόρευση των εξαγωγών ή η προληπτική θανάτωση των ζώων, σε περίπτωση εκδηλώσεως ασθένειας.
- 62 Εν συνεχεία, διαπιστώνεται ότι κανένα στοιχείο της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν θέτει εν αμφιβόλω το επιχείρημα του Συμβουλίου και της Επιτροπής ότι οι οικονομικές φύσεως πτυχές του νέου συστήματος που καθιερώνεται με τον κανονισμό 21/2004 εξετάστηκαν ενδελεχώς κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία και ότι σταθμίσθηκαν το κόστος και τα πλεονεκτήματα του συστήματος αυτού.
- 63 Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 21/2004 περιλαμβάνει πλείονες παρεκκλίσεις από την υποχρέωση ηλεκτρονικής αναγνωρίσεως, προκειμένου να λάβει υπόψη το αποτέλεσμα της σταθμίσεως μεταξύ των πλεονεκτημάτων από την επιβολή των επίμαχων υποχρεώσεων και των βαρών που συνεπάγεται.
- 64 Στο πλαίσιο αυτό, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούν να παρατείνουν σε εννέα μήνες, αντί των έξι, την προθεσμία για την αναγνώριση των ζώων που εκτρέφονται υπό συνθήκες εκτατικής κτηνοτροφίας ή ελεύθερης βοσκής. Κατά την παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να επιτρέψουν άλλη λύση αντί της ηλεκτρονικής αναγνωρίσεως για τα ζώα που προορίζονται για σφαγή πριν την ηλικία των δώδεκα μηνών και όχι για το ενδοκοινοτικό εμπόριο ή για εξαγωγή σε τρίτες χώρες. Το άρθρο 9, παράγραφος 3, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 21/2004 προβλέπει ότι η ηλεκτρονική αναγνώριση είναι υποχρεωτική μόνο για τα κράτη μέλη στα οποία ο συνολικός αριθμός ζώων υπερβαίνει ορισμένο κατώτατο όριο.
- 65 Διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος των ηλεκτρονικών συσκευών, των συσκευών αναγνώσεως και του εξοπλισμού για την επεξεργασία των δεδομένων, καθώς και τους υπολογισμούς του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ένωσης και πλειόνων κρατών μελών, πρότεινε τη σταδιακή επιβολή της υποχρεώσεως ηλεκτρονικής αναγνωρίσεως, αρχής γενομένης με την ηλεκτρονική σήμανση, ακολουθούμενη από τον συσχετισμό των στοιχείων σχετικά με τις μετακινήσεις των ζώων με τους ατομικούς κωδικούς τους, προκειμένου να περιορισθούν τα έξοδα κατά το στάδιο εισαγωγής του συστήματος, όπως προκύπτει από το σημείο 2.3 της εκθέσεως της Επιτροπής και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2007, σχετικά με την εφαρμογή του συστήματος ηλεκτρονικής αναγνωρίσεως των αιγοπροβάτων [COM(2007) 711 τελικό], καθώς και από τις τροποποιήσεις που επέφερε ο κανονισμός 933/2008 στον κανονισμό 21/2004.
- 66 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης μετρίασε τις πρόσθετες δαπάνες που βαρύνουν τους κτηνοτρόφους επιτρέποντας στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες να τους χορηγούν, εφόσον είναι σκόπιμο, οικονομική ενίσχυση με τη χρήση κονδυλίων από τα Ταμεία της Ένωσης. Ο κανονισμός (ΕΚ) 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών (ΕΕ L 160, σ. 80), τροποποιήθηκε λίγο πριν την έκδοση του κανονισμού 21/2004. Έτσι, το άρθρο 21β, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/199, όπως

τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1783/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003 (ΕΕ L 270, σ. 70), προβλέπει ότι μπορεί να χορηγείται έκτακτη ενίσχυση για τη μερική αντιστάθμιση των δαπανών και της απώλειας εισοδήματος στους γεωργούς οι οποίοι υποχρεούνται να εφαρμόσουν δεσμευτικούς κανόνες της νομοθεσίας της Ένωσης που έχουν εισαχθεί προσφάτως στην εθνική νομοθεσία. Η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση των κτηνοτρόφων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των επίμαχων υποχρεώσεων.

- 67 Το Συμβούλιο επισημαίνει συναφώς ότι αυτή η δυνατότητα των γεωργών να λάβουν οικονομική ενίσχυση αποτελεί σημαντικό παράγοντα που ελήφθη υπόψη κατά τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων εκ μέρους του. Επισημαίνει επίσης ότι το άρθρο 31 του κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ L 277, σ. 1), με τον οποίο καταργήθηκε ο κανονισμός 1257/99 και ο οποίος είναι σήμερα σε ισχύ, δεν τροποποίησε ουσιωδώς τη διάταξη αυτή.
- 68 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν εξέτασε δεόντως την οικονομική επιβάρυνση που οφείλεται στις πρόσθετες δαπάνες στις οποίες πρέπει να υποβληθούν οι κτηνοτρόφοι αιγοπροβάτων για να συμμορφωθούν προς τις επίμαχες υποχρεώσεις και τα πλεονεκτήματα που συνεπάγονται οι υποχρεώσεις αυτές ούτε ότι υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κατά τη στάθμιση των διαφόρων συμφερόντων προκειμένου να επιτευχθεί δίκαιη ισορροπία.
- 69 Όσον αφορά το επιχείρημα ότι η τοποθέτηση των μέσων ηλεκτρονικής αναγνώρισεως συνεπάγεται αύξηση του αριθμού τραυματισμών των ζώων και σοβαρότερους τραυματισμούς τους, πρέπει να επισημανθεί ότι ορισμένα αρνητικά αποτελέσματα ως προς την υγεία και τις καλές συνθήκες διαβιώσεως των αιγοπροβάτων εξετάστηκαν και ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο των μελετών που εκπονήθηκαν πριν την έκδοση του κανονισμού 21/2004.
- 70 Μεταξύ άλλων, στην τελική έκθεση IDEA εξετάστηκαν οι κύριες αιτίες τραυματισμών και θανάτων μετά την τοποθέτηση ηλεκτρονικής συσκευής αναγνώρισεως και παρασχέθηκαν στον νομοθέτη της Ένωσης χρήσιμες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο οι διάφοροι τύποι συσκευών μπορούν να επηρεάσουν την υγεία των ζώων.
- 71 Τα στοιχεία που προσκόμισε ο H. Schaible δεν θέτουν εν αμφιβόλω τις εκτιμήσεις και τις επιλογές στις οποίες προέβη ο νομοθέτης της Ένωσης, βάσει των μελετών αυτών, κατά την έκδοση του κανονισμού 21/2004.
- 72 Το γεγονός ότι στα ζώα πρέπει να τοποθετούνται δύο μέσα αναγνώρισεως αντί ενός, καθώς και το ότι τα νέα μέσα αναγνώρισεως προκαλούν στατιστικώς περισσότερους τραυματισμούς και επιπλοκές απ' ό,τι οι παραδοσιακές συσκευές, λόγω της επεμβάσεως και του σημείου του σώματος του ζώου στο οποίο πρέπει να τοποθετηθούν τα νέα αυτά μέσα, καθώς και λόγω του βάρους τους, δεν δύναται να καταδείξουν ότι η εκτίμηση του νομοθέτη της Ένωσης, ως προς τα πλεονεκτήματα της εισαγωγής της υποχρεώσεως ηλεκτρονικής αναγνώρισεως των αιγοπροβάτων, ήταν εσφαλμένη καθόσον αντέβαινε στην αρχή της καλής διαβιώσεως των ζώων.
- 73 Επιπροσθέτως, πρέπει να επισημανθεί ότι το νέο σύστημα, το οποίο καθιέρωσε ο κανονισμός 21/2004 και το οποίο καθιστά δυνατή την ακριβέστερη αναγνώριση των ζώων εκείνων που έχουν έλθει σε επαφή μεταξύ τους κατά τη διάρκεια επιζωοτιών είναι κατάλληλο να περιορίσει την εξάπλωση μεταδοτικών ασθενειών και καθιστά δυνατή την αποτροπή του ενδεχομένου μόλυνσεως ζώων από αυτές. Ως εκ τούτου, οι επίμαχες υποχρεώσεις συμβάλλουν θετικά από της απόψεως αυτής στην προστασία των καλών συνθηκών διαβιώσεως των ζώων.
- 74 Επομένως, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς επίρρωση του ότι ο κανονισμός 21/2004 είναι ανίσχυρος λόγω του εύρους του αρνητικού αντίκτυπου της υποχρεώσεως ηλεκτρονικής αναγνώρισεως των αιγοπροβάτων που προβλέπει ο κανονισμός αυτός στην ποιότητα διαβιώσεως των ζώων.

- 75 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο νομοθέτης της Ένωσης μπορούσε θεμιτώς να επιβάλει τις επίμαχες υποχρεώσεις και να κρίνει ότι τα μειονεκτήματα που ενέχουν οι υποχρεώσεις αυτές δεν είναι υπέρμετρα σε σχέση με τους σκοπούς του κανονισμού 21/2004, καθώς και ότι δεν υπέπεσε σε πλάνη κατά την εξέταση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των υποχρεώσεων αυτών έναντι των σχετικών συμφερόντων ούτε, επομένως, παραβίασε την επιχειρηματική ελευθερία των κτηνοτρόφων αιγοπροβάτων.

Επί της ίσης μεταχείρισης

- 76 Η κατά το άρθρο 20 του Χάρτη ισονομία αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις ούτε να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο διαφορετικές μεταξύ τους καταστάσεις, εκτός αν η διαφορετική αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά (βλ., σχετικώς, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2006, C-313/04, Franz Egenberger, Συλλογή 2006, σ. I-6331, σκέψη 33).
- 77 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται εφόσον στηρίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο, δηλαδή εφόσον σχετίζεται με τον νομίμως επιδιωκόμενο από την επίμαχη νομοθεσία σκοπό, η δε διαφορά αυτή είναι ανάλογη προς τον σκοπό που επιδιώκεται με την οικεία μεταχείριση (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-127/07, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ., Συλλογή 2008, σ. I-9895, σκέψη 47).
- 78 Δεδομένου ότι πρόκειται για νομοθετική πράξη της Ένωσης, στον νομοθέτη της Ένωσης απόκειται να αποδείξει την ύπαρξη αντικειμενικών κριτηρίων που προβλήθηκαν ως δικαιολογία και να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου αυτό να διακριβώσει την ύπαρξη των κριτηρίων αυτών (βλ. προμνημονευθείσα απόφαση Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ., σκέψη 48).
- 79 Στην υπόθεση της κύριας δίκης αμφισβητείται από πλείονες απόψεις το κύρος ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 21/2004, λόγω του ότι εισάγουν διακρίσεις. Αφενός, υποστηρίζεται ότι η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, του κανονισμού 21/2004 (στο εξής: επίμαχη παρέκκλιση) συνεπάγεται αδικαιολόγητη διαφορά ως προς τη μεταχείριση. Αφετέρου, οι επίμαχες υποχρεώσεις τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός αυτός εισάγουν δυσμενή διάκριση σε βάρος των κτηνοτρόφων αιγοπροβάτων έναντι των κτηνοτρόφων βοοειδών και χοιροειδών.

Όσον αφορά την επίμαχη παρέκκλιση

- 80 Ο H. Schaible διατείνεται ότι η επίμαχη παρέκκλιση, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη με περιορισμένο ζωικό κεφάλαιο αιγοπροβάτων επιτρέπεται να καθιστούν προαιρετικό το σύστημα ηλεκτρονικής αναγνώρισης, συνιστά διάκριση και παρέχει στους κτηνοτρόφους των κρατών μελών που δεν εισήγαγαν το σύστημα αυτό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των λοιπών εγκατεστημένων εντός της Ένωσης κτηνοτρόφων. Φρονεί ότι τα βάρη που επιβάλλονται στους κτηνοτρόφους είναι ίδια σε αμφότερες τις κατηγορίες κρατών μελών, όπως και οι κίνδυνοι εκδηλώσεως επιζωοτιών.
- 81 Όσον αφορά τις αιτιάσεις του H. Schaible, πρέπει να επισημανθεί ότι, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη παρέκκλιση συνεπάγεται διαφορετική νομική μεταχείριση των κτηνοτρόφων, αναλόγως του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένοι.
- 82 Επιβάλλεται η διαπίστωση, εντούτοις, ότι η επίμαχη παρέκκλιση στηρίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο.
- 83 Συγκεκριμένα, καταρχάς, τα κατώτατα όρια που διαλαμβάνονται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, του κανονισμού 21/2004 περιλαμβάνουν όλως αντικειμενικά κριτήρια. Επομένως, τα κράτη μέλη που πληρούν τα κριτήρια αυτά ανεξαρτήτως του απόλυτου γεωγραφικού μεγέθους τους και τα οποία

αποφασίζουν να επιλέξουν την επίμαχη παρέκκλιση μπορούν στο μέλλον να εισαγάγουν την ηλεκτρονική αναγνώριση εάν μεταβληθούν οι κρίσιμες συνθήκες, υποχρεούνται δε να την εισαγάγουν σε περίπτωση κατά την οποία ο ζωικός πληθυσμός τους υπερβεί τα αντίστοιχα κατώτατα όρια.

- 84 Εν συνεχεία, τα κατώτατα όρια που προβλέπονται για την επίμαχη παρέκκλιση είναι εύλογα και αναλογικά προς τους σκοπούς που επιδιώκονται με τον κανονισμό 21/2004, δεδομένου ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, στην περίπτωση μικρού ζωικού κεφαλαίου που δεν προορίζεται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο, δεν είναι δυνατή η πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας σε εθνικό επίπεδο η οποία καθιστά δυνατό τον έλεγχο του κόστους του ηλεκτρονικού συστήματος.
- 85 Όσον αφορά τα έξοδα και τις δαπάνες, ορθώς υπενθυμίζει το Συμβούλιο ότι, στα κράτη μέλη με μικρό ζωικό κεφάλαιο, η οικονομική επιβάρυνση για την εξάλειψη της ασθένειας σε περίπτωση σοβαρής επιζωοτίας μπορεί να αποδειχθεί χαμηλότερη των εξόδων για να τεθεί σε λειτουργία ένα τέτοιο σύστημα ηλεκτρονικής αναγνώρισης. Με τον τρόπο αυτό, ακόμη κι αν γίνει δεκτό ότι υφίσταται αυξημένος κίνδυνος μεταδόσεως, ο κίνδυνος αυτός περιορίζεται καταρχήν εντός των συνόρων των κρατών μελών τα οποία αποφάσισαν να κάνουν χρήση της επίμαχης δυνατότητας παρεκκλίσεως, αποδεχόμενα ότι θα πρέπει να αναλάβουν τέτοιες οικονομικές επιβαρύνσεις σε περίπτωση εκδηλώσεως επιζωοτίας.
- 86 Καθόσον βάσει της επίμαχης παρεκκλίσεως επιτρέπεται στα κράτη μέλη να καθιστούν προαιρετική την ατομική ηλεκτρονική αναγνώριση μόνον καθόσον αφορά τα ζώα που δεν αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικού εμπορίου, διαπιστώνεται, όπως επισημαίνει και η Γαλλική Κυβέρνηση, ότι κτηνοτρόφος εγκατεστημένος σε κράτος μέλος εντός του οποίου η αναγνώριση αυτή είναι υποχρεωτική ουδόλως περιάγεται σε μειονεκτική από οικονομικής απόψεως θέση εξαιτίας των συνδυασμένων αποτελεσμάτων της υποχρέωσης αυτής και της επίμαχης παρεκκλίσεως. Πράγματι, κάθε ζώο προοριζόμενο για το συγκεκριμένο κράτος μέλος θα πρέπει οπωσδήποτε να αναγνωρίζεται ηλεκτρονικά, ακόμη κι αν πρόκειται για ζώο προερχόμενο από κράτος μέλος όπου, βάσει της εν λόγω παρεκκλίσεως, η ατομική ηλεκτρονική αναγνώριση δεν είναι υποχρεωτική για τα ζώα που δεν αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικού εμπορίου.
- 87 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η απαγόρευση των διακρίσεων δεν αφορά ενδεχόμενες διαφορές ως προς τη μεταχείριση οι οποίες μπορούν να προκύψουν μεταξύ των κρατών μελών λόγω διαφορών μεταξύ των αντίστοιχων νομοθεσιών τους, εφόσον οι νομοθεσίες αυτές ισχύουν ομοίως για όλα τα πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-428/07, Horvath, Συλλογή 2009, σ. I-6355, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι βεβαίως η αρχή αυτή έχει διατυπωθεί στο πλαίσιο της ερμηνείας των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης ενόψει της εκτιμήσεως της συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, δεν μπορεί παρά να ισχύει και όσον αφορά την εκτίμηση του κύρους διατάξεως του δικαίου της Ένωσης με την οποία παρέχεται στα κράτη μέλη ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως, βάσει του οποίου θεσπίζουν αυτές τις διαφορετικές νομοθεσίες (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013, C-373/11, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βιομηχανιών Μεταποίησης Καπνού, σκέψεις 35 και 36).
- 88 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν προέκυψε κανένα στοιχείο δυνάμενο να θέσει εν αμφιβόλω το κύρος της επίμαχης παρεκκλίσεως για τον λόγο ότι εισάγει δυσμενή διάκριση.

Όσον αφορά την προβαλλόμενη δυσμενή διάκριση που υφίστανται οι κτηνοτρόφοι αιγοπροβάτων έναντι των κτηνοτρόφων βοοειδών και χοιροειδών

- 89 Ο H. Schaible επισημαίνει ότι η υποχρέωση ηλεκτρονικής αναγνώρισεως κάθε ζώου δεν έχει επιβληθεί στους κτηνοτρόφους βοοειδών και χοιροειδών, μολονότι τα ζώα αυτά είναι εξίσου εκτεθειμένα με τα αιγοπρόβατα στον κίνδυνο επιζωοτίας. Φρονεί ότι το σύστημα αναγνώρισεως της εκμεταλλεύσεως καθιστά δυνατή την αποτελεσματική καταπολέμηση των επιζωοτιών στην περίπτωση των χοιροειδών.

Ο Η. Schaible φρονεί ότι δεν έχει εξετασθεί το ενδεχόμενο καθιέρωσης υποχρεωτικού συστήματος ηλεκτρονικής αναγνώρισης των βοοειδών και ότι από την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Αυγούστου 2011, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 1760/2000 όσον αφορά την ηλεκτρονική αναγνώριση των βοοειδών και [την κατάργηση] των διατάξεων σχετικά με την προαιρετική επισήμανση του βοείου κρέατος [COM(2011) 525 τελικό], προκύπτει ότι η Επιτροπή προτείνει να εξακολουθεί να είναι προαιρετική η ηλεκτρονική αναγνώριση των βοοειδών, λόγω, μεταξύ άλλων, των προβλημάτων που ανέκυψαν στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ατομικής αναγνώρισης των αιγοπροβάτων. Φρονεί ότι η πολιτική της Ένωσης στον τομέα αυτό δεν χαρακτηρίζεται από συνέπεια και ότι η Ένωση πειραματίζεται εφαρμόζοντας δοκιμαστικά μια τεχνολογία που δεν είναι έτοιμη για να εφαρμοσθεί σε τομέα όπου οι γεωργοί διαθέτουν ελάχιστη επιρροή.

- 90 Η Γαλλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνουν τις διαφορές μεταξύ, αφενός, του τομέα των αιγοπροβάτων και, αφετέρου, του τομέα των βοοειδών και των χοιροειδών. Τονίζουν τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων αυτών ειδών ζώων, ως προς την εκτροφή και τη μεταφορά τους, τη διάθεσή τους στο εμπόριο και τις ασθένειες και τα είδη κινδύνων που τα απειλούν. Μεταξύ άλλων, τα αιγοπρόβατα μεταφέρονται, κατά κανόνα, συχνότερα απ' ό,τι τα βοοειδή και τα χοιροειδή και επίσης, αντιθέτως προς τα βοοειδή και τα χοιροειδή, διατίθενται στο εμπόριο συχνά μέσω πλειστηριασμών πολύ μεγάλων παρτίδων. Επίσης, η σύνθεση των ομάδων αιγοπροβάτων που αποτελούν αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών μπορεί να μεταβάλλεται συχνότερα απ' ό,τι στην περίπτωση των βοοειδών και των χοιροειδών. Όσον αφορά τον αφθώδη πυρετό, ο κίνδυνος μεταδόσεως είναι μεγαλύτερος στα αιγοπρόβατα απ' ό,τι στα χοιροειδή. Οι παράγοντες αυτοί καθιστούν δυσχερέστερη την αναγνώριση και την ανίχνευση κάθε αιγοπροβάτου.
- 91 Επισημαίνεται συναφώς ότι οσάκις ο νομοθέτης της Ένωσης καλείται να αναδιαρθρώσει ή να καθιερώσει σύνθετο σύστημα, δύναται να υιοθετήσει προσέγγιση σταδιακής εφαρμογής του και να ενεργεί αναλόγως της κτηθείσας πείρας, εφόσον η επιλογή του στηρίζεται σε κριτήρια αντικειμενικά και κατάλληλα για τους σκοπούς που επιδιώκονται με την οικεία νομοθεσία (βλ., σχετικώς, προμνημονευθείσα απόφαση *Arcelor Atlantique et Lorraine* κ.λπ., σκέψεις 57 και 58 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 92 Διαπιστώνεται, όσον αφορά τις αιτιάσεις που παρατέθηκαν στις σκέψεις 89 και 90 της παρούσας αποφάσεως σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ, αφενός, των αιγοπροβάτων και, αφετέρου, των βοοειδών και των χοιροειδών, ότι, μολονότι υπάρχουν ορισμένες ομοιότητες μεταξύ των διαφόρων αυτών θηλαστικών, υφίστανται διαφορές που δικαιολογούν ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για κάθε είδος ζώου. Λαμβανομένου υπόψη του ιστορικού πλαισίου της κρίσεως αφθώδους πυρετού του 2001, ο νομοθέτης της Ένωσης θέσπισε θεμιτώς, με τον κανονισμό 21/2004, ειδική νομοθεσία προβλέπουσα την ηλεκτρονική αναγνώριση των ειδών που είχαν πληγεί ιδίως από την κρίση αυτή.
- 93 Κατά συνέπεια, το Συμβούλιο δεν όφειλε να αρνηθεί την έκδοση του κανονισμού 21/2004, κατόπιν της προτάσεως της Επιτροπής, περί καθιέρωσης συστήματος ηλεκτρονικής αναγνώρισης των αιγοπροβάτων, για τον λόγο ότι το πεδίο εφαρμογής του ήταν υπερβολικά περιορισμένο.
- 94 Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι, μολονότι ο νομοθέτης μπορούσε θεμιτώς να στηριχθεί σε μια τέτοια σταδιακή προσέγγιση για την εισαγωγή της ηλεκτρονικής αναγνώρισης, πρέπει, δεδομένων των σκοπών του κανονισμού 21/2004, να λάβει υπόψη την ανάγκη να προβεί σε επανεξέταση των μέτρων που ελήφθησαν, ιδίως όσον αφορά τον προαιρετικό ή υποχρεωτικό χαρακτήρα της ηλεκτρονικής αναγνώρισης (βλ., κατ' αναλογία, προμνημονευθείσα απόφαση *Arcelor Atlantique et Lorraine* κ.λπ., σκέψη 62).
- 95 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι βάσει του κανονισμού αυτού οι κτηνοτρόφοι αιγοπροβάτων δεν υφίστανται καμία δυσμενή διάκριση σε σχέση με τους κτηνοτρόφους βοοειδών και χοιροειδών.

- 96 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν αποδείχθηκε ότι η παρέκκλιση και οι επίμαχες υποχρεώσεις που προβλέπει ο κανονισμός 21/2004 αντιβαίνουν στην αρχή της ίσης μεταχείρισεως.
- 97 Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των ανωτέρω συνάγεται ότι από την εξέταση των υποβληθέντων ερωτημάτων δεν προέκυψε κανένα στοιχείο δυνάμενο να θίξει το κύρος των άρθρων 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 2, 5, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, και του παραρτήματος Β, σημείο 2, του κανονισμού 21/2004.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 98 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Από την εξέταση των υποβληθέντων ερωτημάτων δεν προέκυψε κανένα στοιχείο δυνάμενο να θίξει το κύρος των άρθρων 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 2, 5, παράγραφος 1, και 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, και του παραρτήματος Β, σημείο 2, του κανονισμού (ΕΚ) 21/2004 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2003, για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των αιγοπροβάτων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 και των οδηγιών 92/102/ΕΟΚ και 64/432/ΕΟΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 933/2008 της Επιτροπής, της 23ης Σεπτεμβρίου 2008.

(υπογραφές)